

Most bosszút állok, először is mindenért, ami velem történt, azért, hogy a körömömet rágtam, a félelemért, hogy megsebesíték valakit, visszafogott kifejezőmódomért, a túlzásokért és az őszinteség hiányáért, a megbocsátásért és a büntetésért, a bűnért és a hazugságért, a muzsikáért és az úrért.

Z

Már eleget olvastam, menjünk most az ebédlőbe, számoljuk meg az evőeszközöket, vessünk egy pillantást a terem képeire, menjünk ki a kertbe és nézegessük a felhőket, a locsolótömlőt, a garázkaput és a hangyákat. Itt az áll, hogy tegnap meggyilkolták Luther Kinget. Holnap senkinek se jut eszébe Abel és Káin, de látni fogjuk Lumumbát rengeteg könyvben, és visszamegyek az ebédlőbe egy áttetsző gyerekkel, mesélhetek majd neki mindenről, ami belőle maradt, megcsendítem a harangoeskát és belép Johnson, mint egy intező karikatúrája, a gyerek ujjal mutat rá, behozzák valamennyi tálat és megint kimegyünk a kertbe, felolvasok neki egy Csehov elbeszélést a gyönyörű, fehér felhők alatt, amelyek nem okoznak kárt senkinek.

500 forint

(A világ)

Blas de Otero
SPANYOLHONTALANUL

versek és prózák

BLAS DE OTERO

Spanyolhontalanul

VERSEK ÉS PRÓZÁK

BUDAPEST

**Sorozatszerkesztő:
SIMOR ANDRÁS**

Előszó: SIMOR ANDRÁS

**© Simor András 2017
Hungarian translation © Simor András 2017**

Most bosszút állok, először is mindenért, ami velem történt, azért, hogy a körmömet rágtam, a félelemért, hogy megsebesíték valakit, visszafogott kifejezésmódomért, a túlzásokért és az őszinteség hiányáért, a megbocsátásért és a büntetésért, a bűnért és a hazugságért, a muzsikért és az úrért.

Már eleget olvastam, menjünk most az ebédlőbe, számoljuk meg az evőeszközöket, vessünk egy pillantást a terem képeire, menjünk ki a kertbe és nézegessük a felhőket, a locsolótömlőt, a garázskaput és a hangyákat. Itt az áll, hogy tegnap meggyilkolták Luther Kinget. Holnap senkinek se jut eszébe Ábel és Káin, de látni fogjuk Lumumbát rengeteg könyvben, és visszamegyek az ebédlőbe egy áttetsző gyerekkel, mesélhetek majd neki mindenről, ami belőle maradt, megcsendítem a harangocskát és belép Johnson, mint egy intéző karikatúrája, a gyerek ujjal mutat rá, behozzák valamennyi tálat és megint kimegyünk a kertbe, felolvasok neki egy Csehov elbeszélést a gyönyörű, fehér felhők alatt, amelyek nem okoznak kárt senkinek.

(*A világ*)

Letölthető:

[\[PDF formátumban \]](#) [\[EPUB formátumban \]](#)

Előszó

Idézzünk először egy verset a *Hispánia, Hispánia* című gyűjteményből Tímár György fordításában.

Kezdetben volt...

Ha élet, idő, s mind, mit gyűrüként

a vízbe dobtam, elveszett egészen.
ha bozót nyelte el a hangomat:
marad az ide nékem.

Ha szomjam, éhem, mindent, mi enyém volt
lehetett bár, csak nem volt haszna éppen,
megszenvedtem, s ha csak árnyat kaszáltam:
marad az ige nékem.

Ha megvakított százszor is a fény,
míg hazám tiszta szörny-arcába néztem,
s ha széthasadt az ajkam, akkor is:
marad az ige nékem.

Három másikat pedig a *Spanyol költők tára* című válogatásból Csala Károly átültetésében.

Eleve

Ha vesztettem életet, időt, mindent
eldobtam, mint gyűrűt ha vízbe dobnék,
ha jelhangot vesztettem a bozótban,
marad nekem a szó még.

Ha szenvedtem éhet és szomjat, mindent
amim volt, s hová lett, tudja a jó ég,
ha árnyakat arattam csöndben,
marad nekem a szó még.

Ha tátottam sebemet, hogy tekintsen
hazám arcába, hisz oly riasztó s szép,
ha tátottam sebemet szakadtáig,
marad nekem a szó még.

Baráti kantáta

Hol van Blas de Otero? Az álom belsejében, szeme nyitva.
Hol van Blas de Otero? A szél közepében, szeme nyitva.
Hol van Blas de Otero? A félsz közelében, szeme nyitva.
Hol van Blas de Otero? Tűz veszi körül, szeme nyitva.
Hol van Blas de Otero? A tenger fenekén van, szeme
nyitva.
Hol van Blas de Otero? A diákokkal s a munkásokkal van,
szeme nyitva
Hol van Blas de Otero? Cienfuegos tengeröblében, szeme
nyitva

Hol van Blas de Otero? Dél-Vietnamban partizánok közt van, ez a titka.

Hol van Blas de Otero? Fekhelyén kinyújtózva, szeme nyitva.

Hol van Blas de Otero? Meghalt már, szeme nyitva.

Gyarmati költő

Mondd ide tudsz-e
jönni Spanyolhon fölverni a földet
köröttem bús vagyok most
mert oly rég nem esett már s néha mert zuhog folyvást
rajta Spanyolhon vedd föl hétköznapi kimenődet
a legtarkábbat s táncolj vár a Nalón
jösz és mész Kubába a tengeren
én viszont jöttem én meg jöttem a levegőn át Havannába
s megértelek ha szólalsz
s hogyha hallgatsz nem értelek meg
mit műveltél Spanyolhon itt magadban
míg vissza nem fordultál mint fordítom
fejem én most
s nézlek a nagy távolból s hirtelen kedvvel
vén vagyok érzem
futok beszélni ösztöndíjasokkal egy milicistalánnyal
s nem vagyok egyedül a szó ugyanaz mint
Jaén vagy Extremadura Orense
volna a helyszín és sírni vagy forradalmat csinálni támad
tüstént kedvem
érthetetlen Spanyolhon pulpitus osztály nélkül
gyönyörűszép sorscsapás
vedd föl tarka színű ruhádat táncolj zendíts rá nótázz.

BLAS DE OTERO

Foglaljuk össze röviden az olvasónak Blas de Oteróról a legfontosabb tudnivalókat. 1916-ban Bilbaóban született. Jogot végzett, de ügyvédi gyakorlatot csak rövid ideig folytatott. Fegyveresen harcolt a köztársaságért a polgárháborúban. Bejárja egész Spanyolországot, saját verseiből ad elő. Barátságot köt *Rafael Moralesszal* és *Gabriel Celayával*. 1950-ben *Boscán-díjjal* tüntetik ki. Egy évig Párizsban él, belép a Spanyol Kommunista Pártba. Hazatérése után Barcelonában él három évig, részt vesz a katalán irodalmi életben. 1958-ban *Kritikai Díjat* kap. Látogatást tesz a Szovjetunióban, Kínában, Kubában. A Franco-ellenes belső ellenállás egyik vezető egyénisége lesz, némelyik kötetét külföldről csempészték be hazájába. A *Spanyolországról szól* című kötete a cenzúra által megnyirbált formában jelenik meg Barcelonában. Kimagasló jelentőségű költő, *Dámaso Alonso* szerint a háború utáni költészet egyik megújítója. Szavait – *Juan Ramón Jiménezzel* ellentétben, aki a „mérhetetlen kisebbség”-nek, az

„elit”-nek írt, a „mérhetetlen többség”-hez intézi. „Hiszek a szociális költészetben – vallotta – feltéve, ha a költő ugyanolyan őszinteséggel érzi és tudja kifejezni mondanivalóját, mint a hagyományos témákat.” 1979-ben halt meg tüdőembóliában.

Itt szereplő verseit és prózáit *Verso y prosa* című kötetének tizenhetedik kiadásából válogattuk, amelyet utószóval özvegye, *Sabina de la Cruz* látott el. Ebből idézzük: „Csöndes ember, alig vesz részt a nyilvános, társadalmi életben, de kétségkívül fáradhatatlan járókelője a madridi utcáknak, részt vesz városnegyed egyszerű embereinek életében és a nagy történelmi események megemlékezéseitől sem zárkózik el. Legfőbb mindennapi élvezete a zenehallgatás és az olvasás, miközben lassan írja utolsó könyvének verseit. Kiadását már nem éri meg.”

Simor András

VERSEK

Vakon

Mert szeretem tested, mondom magamban.
Mert szépségedről akarok csak szólni.
Halálos lánc, rettenet, mi lefogni
készül szememet, vigasztalhatatlan.

Foganként iszom, vigasztalhatatlan,
szerelmedet, csak erről tudok szólni.
Foganként, Uram, erenként iszod ki
belőlem halálomat. Lassan-lassan.

Mert szeretem tested, és üzöm egyre
a semmin át és keresztül a véren.
Mert éjszakádnak sötétjére vágyom.

Halni akarok, várok drága kegyre,
rettentő, bús szerelmedet dicsérem,
ölelj, ó, Uram, gyönyörű halálom.

Mademoiselle Isabel

MADemoiselle Isabel, francúz és szőke,
bőre alatt egy rigó énekel,
vagy ki tudja, hogy ki, ó, *mademoiselle*
Isabel, honnét rikolt rigód csőre.

Gyerekkorom gyönyörű hercegnője,
két dupla szegfű volt a két kebel,
le livre, le crayon... ó, Isabel,
Isabel... asztalom lett kerted öre.

Éjszaka hajfürtjeidet simítod,
és én álomban őutánuk sírok,
tested rózsza: fehér és rózsás lepke,

estély, multság, esküvői fátyol.
Rózsámon szállott a messzi egekbe
– *mademoiselle* Isabel, ő ottan táncol.

Éppúgy, mint ti

Kétségbeesve lesek, keresgélek,
valamit, titkot, nem is tudom én, mit,
szemem is megfagy, megfagy szemem tőle,
milyen haldoklás, vannak, kik megértik.

Kétségbeesve, jaj, kétségbeesve,
mozdulatom fekvő, holt árnyak nézik,
álomszakadék, lesek, keresgélek,
hol, ha tudnátok, nem érek a mélyig.

Néha azt képzelem, már szinte érzem,
fölemelt kezem valamit megérint,
szíve is van, gondolom, bizony élő,
háló vagy vörös hal, úgy vélem, vérzik.

Kétségbeesve őrzöm, visszatartom,
öklöm bezárva, csak a lég enyém itt...
Kétségbeesve űzöm, űzöm, űzöm,
mélyben keresem, nem lelem a végét.

Hideg kavicsot vettem fel, szoknyákat,
lágú és rózsaszín, olyik-olyik kéklik,
nem beszél már csak félelem és árnyék,
ki tudja, miről, csönd csapkod az égig.

Égre emeltem homlokom: csak néztem
kétkedve. Isten, visszanéz, megérti:
kétkedve, miben, ó, ha tudnám, tudnám,
semmi vagy minden, a szívem ezt kérdi.

Kétségbeesve, ez dolgaim nyitja.
Egyre ok nélkül, nem szünök remélni,
mit tudom, miben, Isten, keresgélek,
éppúgy, miként ti, emberek, miként ti.

Első dal

VÉGLEGESEN övé lesz, az emberé ez ének.
Egy napon – azután –, végén az éjnek
hallotok. Mennek – megyünk – irány nélkül,
sötétől éhes, aki szomjtól szédül.

Hajnalt hozok, barátok, drága forrást,
nem örök, otthonod előtt bugyog rád.
Nézzétek. Gyertek, igyatok. Belőlem,
víz és fény bugyog, húsom alatt, bőven.

Huszonhárom millió, egy ütéstől
meghalt. Úristent az ember miért öl
– süket, rettentő árka a halálnak –
lelkük kezükben, foguk közt a vágynak

hamva. És azt se tudták, miért öltek;
halált, csak halált hoztak. Ráccsal jöttek,
végtelennel, vér nélkül. Pedig társak,
testvérek. Bosszút, bosszút, ez gyalázat!

Csak ember van. Ti ezért nyöszörögtök?
Ha tudnátok, hogy nincs más. Rázd az öklöd.
Újjáalkotni őket ha tudnátok.
Ha emberek, emberek maradnátok.

Féltek, igaz? Egyszerűbb bízni Másban.
Másban – kiben? Holmi feltámadásban.
Benne, ki segít. Vagyok, elegendő
ennyi, megteszem, mert ez a teendő,

vagy még több! Álszent hajófenék vagytok,
gyertek elő, mert másképp behaltok!
Isteni vággyal álcázott vad senki
ne legyetek. Elég embernek lenni.

Ember

Küzdeni, test test ellen, a halállal,

mélység peremén állok, hívom onnan
Istent. Csöndjének csak visszhangja dobban
hangom elfojtva, semmi ránt magával.

Ó, Isten! Ha az ember halált vállal,
ébred várja. Éjjel és éjjel szóltam.
Nem tudom, Isten hallod? Magányomban
árnyakon kúszom, lássalak, bár háttal.

Kezem emelem. De kezem egy holté,
lenyirbálod. Élő szemem kiteped.
Szomjas vagyok, arénáidon sós lé.

Ember vagyok: ezer rettenet vár rám.
Lenni – nem lenni – menekül a lélek.
Angyal, hatalmas bilincsekkel szárnyán!

Áradás

Derekamig vérben, olykor-olykor
szájam szögletéig vérben, vérben,
de
tovább megyek
lassan-lassan, már ajkam pereméig vérben,
de
tovább megyek e vén földön, tovább
e vérbe merült földön,
de
tovább megyek lassan-lassan, karom a vérbe
merülve,
vért nyelve olykor-
olykor, aztán megint vért.
megyek Európán át,
mintha egy elakadt hajó orrában mennék,
hol vér szivárog,
ha
felnézek olykor-olykor
az égre,
lent van,
és világít,
kiontott vörös vér fényével világít,
itt megyek
most
fájdalmasan, karom a sűrű vérbe úgy
merül
le,
mintha visszatartott vörös spermába hullna,
lábam
élő emberek vérébe tapos,

holtak,
váratlan sebektől hirtelen megöltek,
kicsiny,
megállt, apró szívű gyermekek közt, megyek
vérbe, csak vérbe
merülve,
mi olykor-olykor
szememig árad, nem is látok itt
most,
csak azt, hogy vér van,
mindig
vér van,
Európában semmi más nincsen, csak
vér van.

Véres rózsát hozok véres kezemben.
Mert nincsen semmi más itt, mindenütt
csak vér van,

és rettenetes szomj
tépi torkom, itt mennyi vér van, vér van.

Canticum

A végtelen többségnek, magas lombja
sok zavart homloknak, fájó kebelnek,
kik Isten ellen harcolnak, leverték,
rút parittyautéstől hullnak porba.

Neked, neked, neked, kit napfény szomja
űz mindenütt, éhező ugar reng, reng,
mindenkinek, mindenkinek, ki jogra
jogosult, e húsból született versek.

Halljátok, mint a tengert. Harapjátok
kezét annak, ki sebzett földbe tépne.
Közletről hangzik a bődülő átok,

mint ólomtenger csapódik az égre.
Jaj, egy vadul emberi angyalt látok,
megment titeket, hogyan és mi végre?!

Tabula rasa

LEGESLEGVÉGÜL, a Semmibe lépünk.
Végez velünk, gyorsan ránk fú az Isten.

Itt volt a Föld. Tenger rampája éltünk.
A bolygók hosszú csíkja, semmi sincsen,

semmi. Nézzétek. Teljességgel Semmi.
Nézzétek. Voltak. Elvitte a szellő.
Szól a szél: nem is lehet észrevenni.
Szól az ember: nincs, többé semmi sem jó.

Hallod, Irenka? A legyező reszket.
Szélben szálló, alig fehér toll sorsa.
Ezer csillag a földön. Érzem kebled
bimbaját. Holló a halált kopogja.

Itt. Soha. Holló. Legvégül a Semmi.
Add a kezed. Nézd az eget. Egy könnycsepp
észrevétlenül kihullik. Feledni.
Álomcsónakon. Kék habok köszönnek.

Végül, a halál, a gyönyörű hajnal.
Tudom. Nagy csönd fű. És véget ér minden.
(Rózsához szól a költő szép szavakkal,
ne nézzétek tovább, már semmi sincsen.)

Legvégül, Irenka, Irenka. Végül
sötétedik, száll, száll a halál bolyha,
mint tengerből kivett medúza, szédül,
alga már, semmi, ez az ember sorsa.

Érzed? A vér Napra szökik. Vörös gyík.
Isteni ifjúság. Élő kincs. Szépség.
Elhagysz engem? Ó, Rubén. Most mi ködlik?
Csókok és könnyek. Könnyek, csókok, még, még.

Itt a vég, a vég. Az apokalipszis.
„Isten teremté az eget és földet.”
Hiányos mondat, miféle ellipszis,
„kín”, „halál”, „háború”, mondjak-e többet?

Itt, vér, ábeli. Mennyi Bábel, mennyi.
Itt, földre hullott, arcára hullt Jézus.
Vér, mondjátok, mennyi, lehet feledni,
jő-e az égből egy új nazarénus?

Fut. Vér ez, fut. A szájunk már nem is száj.
Mint a halottak. Mint egy törött váza.
(A poéta holtfehér, nyála sincs már,
elveszett. Halott. És tabula rasa.)

Tedd hozzá, amit csak tudsz

Megesik, hogy szerelmed szép perszóna,
el ne taposs, véletlenül se, békát,
itt egy kontinens, mondjuk, Európa,
folyton-folyvást, mindig
sebesült, sebesült, szemébe mondva
egyidejűleg, hangosan kiáltva,
más szó talántán nem is volna,
szavak „fegyverszünet”, „gyönyörű színház”.
„ellenségesség megszűnte”, „csak vicc, csak vicc”,
miegymás, móka.
De az emberek
úgy vélik, függönyt ereszthetnek,
zászlót, szőnyegféléket tesznek az ablakokba,
mintha valóban, igazán,
mintha (mondani szokás) béke volna...

Megesik, láttam én, saját szememmel is.
Széltől húsz éven át tatot ringat hajócska,
tavasszal kalap nőkön, férfiakon cilinder,
repül, repül, magasba száll a rózsa.

1939, misézni hívták akkor a szegény népet.
Kihullott akkor mennyi, mennyi bomba,
és japán tüzek gyúltak a kikötőben éjjel.
Itt vagyunk – újra – hányadszor, naponta.

A föld fiai

Úgy tűnik, a világ ma hátrafelé megy háttal
hatalmas éjszakába, várja ott sok-sok szurdok.
Egy ember, vállát vetve a félsznek, rút halállal,
sörényessel vitázik, mit ér, ha szemet hunytok?

Európa Spanyolhont kivégzi, régen romház;
Észak-Amerikából immár hiányzik észak;
újszülött Oroszország, vérzik a válla, roncs váz,
Kelet, verembe bukva, vár a többire végnap.

Mintha a világ nézne énrám kitágult szemmel,
és mintha térdén állva szólítna, könyörögne;
kezed emeld az égre, illatnyaláb a reggel,
holtaké, kiáltás és szilánk szúródik rögbe.

A tenger talpra áll,
torkába egy zöld ostor hasít, és vágja, vágja,
végig gyalulja már,
beléharap, tajtékzik, tajtékot vet ki szája.

Úgy tűnik, a világ ma véget ér, mélybe süllyed.
Úgy tűnik, nyitott szemmel népeket fal az Isten,
szájában embereknek fiai tűnnek, tűnnek.
(Holtak szemét kevesli – úgy tűnik – kéne minden.)

Európa, Spanyolhon éhes, fél a magánytól,
Amerikák, anyátok hasából kibújt kölykök,
zászlaja Oroszhonnak, horgászol, mit horgászol,
Ázsia, a jövőbe fúródik nyílveszőtök.

Az eget kóstoljátok, fiai a vén földnek,
vad rémület söpörjön minden utcádon végig!
Hány halott, huszonhárom millió, ne láss többet,
mészfehéren dalolnak föl, föl a bezárt édig.

Késő van, Szerelmem

Feléd fordultam: ott voltál. Ott vártál,
engem vártál örökké.
Egyetlen szó mögött, egy
gyönyörű szó: *örökké*.

Nyílsz, csukódsz, mint az égbolt.
Várlak, válnék felhővé.
Engedsz a fénylő délutánnak,
nem lesz sötétség többé.

Visszakapom életem: mikor látlak,
szívemben szősz, fejtesz örökké.
A jeget szövöd, fejtéd
(*késő van, késő, sok veszély vár*),
olvad, nem leszünk köddé.

Már késő

Két hónap, nem sok, nem sok
idő, négyszer csöngetnek, csak két
hónap hiányzik, nem sok,
akár elhajított kő.
Kevesebb, láb a réten,
kevesebb, kéz, levágott,
két hónap nem sok, látod,
semmibb isten az égben.

Javaslom, ülj le. Ez még nem a végső,
van időd megszületni,

aztán szopizni, mennyi,
majd világra jössz, ismételjem, már késő.
Két hónap nem sok, nem sok
idő, kár félre verni, elfogy
a harang is, Inés, Mária, két nő,
előttük fürdöm. Egyenruhás az isten,
két hónap nem sok, végül úgyis elfogy.

(Aludni, erre kell az éj,
pihenni, erre a nappal,
mert nem vagyunk mi vasból!)

Két hónap nem sok, nem sok
idő, kár is beszélned,
ítélet, halál, nem gond,
fogam se, mit kitéptek,
csősz erény, vagy erénycsősz,
rút halálra ítélt fog,
ítélet, fog, kitépott.

Beszélg. Hallgatlak téged,
Két hónap nem sok, hatvan
nap, számolom magamban,
ha jó, vagy ha másféle,
éjszaka, alszom félve.

Mert mi nem vagyunk vasból.

Alapelv

Az életet, az időt ha elvesztem,
s gyűrűt a víz, mélyébe ránt az éjjel,
ha elvesztem a bozótban a hangom,
szavam akkor se vész el.

Ha éhséget, szomjúságot szenvedve,
mi enyém volt, semmi lett, nincs nyom és jel,
ha csöndbe hullva árnyakat arattam,
szavam akkor se vész el.

Ha ajkam nyílik, hazám tiszta arcát
lássam, hazámét, teli vérrel, vérrel,
ha ajakimat kiáltás széttépi,
szavam akkor se vész el.

A mérhetetlen többséghez

Dalban, lélekben tiétek, ki versel,
szeretett, élt, meghalt, álnok az égbolt,
az utcán mindent megértett egy reggel:
eltépte versét: elég volt, elég volt.

Így van, ígyen volt. Éj várta ez embert,
szemében tajték, szerelem, Nap és Hold,
hová, ki tudja, menekül, csak elmegy,
nyomasztja a lég, ha még él, miért holt.

Békés sátrak, szélfúttá bódék mellett
karja szélben lobog, üzen a régvolt,
vér veri mellét, haraghullám reszket
egész testére, nézzétek e tébolyt.

Ide! Jöjjetek! Jaj! Angyalsereglet
vadjai szállnak az égboltra, vérfolt,
sok rettentő fémhalak versenyeznek
tenger hátán, semmi sincs már, mi rév volt.

Békés emberért valamennyi versem.
A tiétek, hús és csont, ez a végszó,
mit leírok. Bilbao, ötvenegyben,
április tizenegy.

Ha

Most hallgatni fogunk, hogy sírjunk később?
(R. D.)

Ha ajkam elhallgatna, szemem fénye
beszélne nyomban. És ha néma lennék,
jobb kezem, vele verset írtam nemrég,
beszélne, beszélne, beszélne.

Kimondom: „Láttam”. Hallgatni mi végre,
szemem lehunyva. Esküdni szeretnék,
nem, nem láttam, versem, ha esküt tennék,
beszélne, beszélne, beszélne.

De hallgatni kell, most hallgatni kéne,
annyi a mondandó, a terhes emlék,
szemem bár zárva, míg jönnek az esték,
beszélne, beszélne, beszélne.

Isten, segíts meg, felnézek az égre.
Micsoda bánat! Inkább kezem messék.
Szám helyett vérem, hallgassátok, tessék,
beszélne, beszélne, beszélne.

Arasson a béke

Szívemet, azt gondoltam, egy szép ibolyaszínű szalaggal átkötve csúcsára a világnak fölvinném, fölemelve homlokomat az égre, az ember hús-vér kínját mindketten látva lássák.

Azt gondoltam, levágnám mindkét kezemet tőből én magam, és mindkettőt odatenném egy romba dőlt ház halmára, és ottan imádkoznának reménytelen népért.

Azután talpra állnék holttetemként, háborúzva, mezőkön kiabálva a békéért, éhéért Istenünknek, és elrekesztett szomjadért, szabadság.

Éjek, napok tolulnak ajakimra, napok Napként, éjszakák holdfehéren – mögülük a reménység hívogat sárga szalaggal mind a két kezében.

Nézzetek meg jól, készen állok immár meghalni. Csak az ember megmaradjon. Keljen föl a Nap. Tűnjön a világból az éj. Földet rám. Arasson a béke.

Azt mondom, élni

Élni vöröslőn kell, miként a kínok.
(Ó, Isten, sorsunk a vér színe festi.)
Azt mondom élni, élni, netán semmi se marad abból, amit ide írok.

Írni szellő se buzdít, csak lapítok, publikációk, hány hasáb, ezernyi.
Azt mondom élni, élni, szent düh, mennyi düh visz meghalni, sírom után sírok.

Élni indulok, vállamon halálom, romférfi, írásaimat utálom, mikor hallgattam, ereim kihültek.

Most lényemhez megtérek, művem vár itt halhatatlanul: milyen dühös ünnep élni és halni. A többi nem számít.

Körkérdés

Meg kellene találni, mindenütt keresem
okát a szenvedésnek.
A szenvedés okát csupán, vérben, könnyben
vagy más egyébben,
okát. A rettentő dolgok okainak okát,
mik mivelünk, emberekkel megesnek.
Nem Keresztes Szent Jánossal, Blas de Oteróval, Leon
Bloyjal, César Vallejóval, nem ezt, nem ezt
keresem,
dehogyan, csupán a szenvedés okát
(csupán a szenvedés okát),
csupán a szenvedés okát, mi olykor...
És mindig újra kezdem.

Kérdem, ki örvend ennyi emberi szenvedésnek.
A szorongás szelével képét ki beretválja.
Mi történik a Halhatatlanság negyedben,
mikor minden példázat szerint oda halunk örökre.

Keveset tudunk a szenvedésről.
Büszkeségünkre vagyunk büszkék,
de ha a szenvedésről mondok vádbeszédet,
nem tudok mit felelni.
Nézze meg a telefonkönyvet,
vagy a Bibliát, hátha ott rábukkan valamire.
Előveszem a telefonkönyv bibliát,
kézbe kapom a *Szenvedők könyvét*...
és minden tányér lehullik a polcraól.
Hét éves korom óta
minden órában, szent uramisten,
szent, szent, mint, Uram, mesterműved, a teremtés!

De a szenvedésről, akárcsak az első nap:
némaság, ostor sem csap, ki sem kötnek. Rettentő.

Tengeri monszun

Most, hogy messze vagyunk, te meg én, megint,
a földet túrom, nekem annyira kellesz,
megkérdeztem a szeledet, Peking,
jön, tengerektől terhes, terhes,
volt csípő, sziklaperem idering.
Emlékezetem engemet vár, ez lesz,
gyökér onnét üzen, ott vagyok, nem itt,

faág, akinek a szél nem kegyelmez,
két kéz keresi földjét, gyökereit,
alkony hajlik az esthez,
hallom, Vizcaya öble hítt,
Kína tengereinek szelében minden csendes,
ott vagyok, elefántcsont éj közelít.

A szemközi fa

Fa, teelőtted állok,
mindenekelőtt mondd meg, hogy' hínak téged?
Kínában óriás, sok,
Spanyolhonban volt még szebb.
(Egy lányka, szoprán hangú, csodát látok,
tudancai lány, nézlek.)
Folyópart volna ez, ismert virágok,
málagai, zamórai vidékek,
Ávila, drága álmok,
honi éjek.
Levélkéid kicsinykék, törzsed vet szilaj lángot.

Beszélgj, kérlek,
miket látsz ott,
Peking széles hosszú utcáján kik becéznek,
e kertbe hogy' jutottál, kivel játszol?
Zöld ceruzák, de szépek,
ágaid jelek, rügyezel, virágzol.
(Egy lányka dalol, gyönyörű az ének,
hangja felszáll, a folyosón aláhull.)
Peking ezüstkert. Árnya jó az éjnek.
Évszázados szegénység, emlék már, ó, akácsor,
álom muzsikál, és csend.
Tücsökpár szól.
Fa, barátom, miért nem felelsz, kérdlek?

Viszontlátásra

Fáradtan, hosszú úton,
azt se tudom, hova,
cseverészni beléptem
egy kunyhóba, oda.
Az apa magas, sápadt,
mulata az anya,
a kislány hegyes mellű,
igazi pálmafa.
Vezeték és keresztnév,

bólintottak, noha
egyiket se hallották,
nem hallották soha.
Beszéltünk, mint barátok,
ízlett szavuk pora.
„Viszontlátásra!” – mondtuk.
Kint várt az út pora.

Canoao (Cienfuegos)

Indulok Kubából

*„... vasárnap a földművesek fehér ingbe
öltöznek. Az asszonyok fején virág, kibontják hajukat.”
(Esteron Montero: A szökött rabszolga)*

Indulok Kubából. Hínak
másféle szelek és földek.
Gondolataim köszönnek,
kétkedőn, vajon mi hí ma,
hol vár a lélekre fejfa?
Guantanamera guajira,

Guajira guantanamera.
Indulok Kubából. Holnap
visszatérek téged látni,
szemem kiolthatja bárki,
és holnapom halált hoz majd.
Fájok, hazám visszahína,
mi köszön rá, milyen éra?
Guantanamera guajira.

Guajira guantanamera.
Guantanamera, én szökém,
szívemben hordozlak dőrén,
szigeteden nincs hó, dér a
hegyedre nem száll, szélörvény
se bánt, istenhozzád, holdam,
Amerikánknak vagy példa.
Én Havannám, én szerelmem,
itt nincs hazugság, se átok,
köddé válik, mi vár engem.
Hajadban drága virágok;
ott hazám, véres keresztfa.

Guantanamera guajira.

Guajira guantanamera.

Tenger

Tenger
körülötted, Spanyolhon,
zöld
Vizcayai-öböl,
kék
Földközi-tenger,
tengere Cádiznak,
balsorssal
hullámzók,
versem evező és bilincs
kemény dalát zengi,
Concha
lány tengere,
keserű tengere Malagának,
öntsétek el
a testvérgyilkos éveket,
egyesítsétek
egyetlen hullámban
a spanyolok magányát.

Napjaid, az eljövendők

Anyám, áldott mostohám,
szép, szerencsétlen
spanyolhon. Ha tegnapod
ismétlem, szemembe vér tódul,
testvér vér, idióta átok
a tudásra,
csörtetés.

Csönd,
Aitana hegyének lejtője,
a Duero
moraja vesz körül,
Carrión peremvidéke,
szép és fájdalmas haza,
érted égek, elégek, mint
tétova lurkókorom, fájdalmas ifjúságom,
óráim kószáló, érett ideje,
egész
életem vagy halálom tebenned omlott ki,
hogy végül napjaid,
az eljövendők,
tüntessék el az árnyat, mi arcodra borult.

Kevés szóval, széles hullámokon

Könyv, bocsáss meg. Hazámmal álltál szembe,
kit mélybe lökött vad gyilkosok átka.
Kereszt és kard, ha megmentenék, hátha,
nagy isten, senki sincsen, ki megmentse!

Levágott kezek, lapoldalak veszte,
könyv, haza, ó, jaj, titeket ki áld ma,
fejszével hasít egy új torquemada,
ó, uramisten, micsoda vad fejsze!

Könyv, a bajt, mit okoztak, tőlünk vedd el.
Széles a világ. A művészet. Hosszú
a jövőndő. Bocsáss meg, rossz a bánat,

könyv, légy új haza, fedél, boldog reggel.
Spanyol a vers, mi teérted áll bosszút,
levegő, szellő. Hallgatlak. Csodállak.

Spanyolhontalanul

Amikor a tengerre
gondolok vagyis
az életre mely befedett kibontott
mint

zengő

hullámok

és április fáit rügyezettette
csatangoltam jöttem mentem
San Miguel tornya alatt
vagy még messzebb

lefelé

Toledo meztelen utcáin
de a tenger
elvisz kezében és kezéből kivet
a feledékeny tenger
hol vagyok Esla partjai
nyúlánk nyárfák
sárgák kiket szél ringat
hallom Orio Gueteria hullámait
Elanchovét széles
haragos hullámokat
vagyis az életet amit élsz
és *nemélsz*

egek

gyémántként elmerült napok
egy

gitár az az éjszakai Perchelben
hol puskák sebeztek fel a partot
Torrijossal és társaival szemben.

Hősi árnyékok

Volna szülőhelyem,
ahová jóremény húz.
például szép Peking,
avagy a Vénusz.

Volna szülőhelyem
egy másik Spanyolország,
holnapunkat
oda vinnék a gólyák.

Volna szülőhelyem,
ahol most is vagyok.
Spanyolhon, hősi ország,
árnyékok és fagyok.

Élő és hirtelen szavak

Szeretem, ahogy a népek beszélnek.
Szavuk megérint, dobogásuk rám szól.
A könyvek nem: egy oldaluk se mozdul,
kísértet mind, javából.

De az emberek szép szitkokkal szólnak,
nyelvtan remeg ezernyi szóvirágtól.
Gyönyörű, félbevágott mondat,
szájából kibukó zámoly!

Egy gyufaszálat meggyújtani félek,
vagyis attól, hogy egy verssor megátkoz,
de ahogyan az emberek beszélnek,
félszavuk hasonlít a miatyánkhoz.

Egy délután, emlékszem,
Almadénban, egy öregasszony állt ott,
és így szólt: „Itt van, itt, a pokol és a menny is,
itt biz...” – mintha hallanék
egy „ony”-t, mi szavából hiányzott.

Beszéljünk a világ dolgairól

Írok
széllel, földdel, és írok tűzzel.
(Írok
csevegve, cseverészve, járva-kelve.)

Olyan egyszerű
menni a mezőn, az Arlanza partján,
vagy átmenni, át a téren,
mint aki nem is jár ott,
vagy felnézni az égre,
milyen, milyen szép,

mikor a nép cseveg a kocsmá mellett,
vagy ajtajában, és ünnepi kézzel
földszagú szavuk taktusát verik ki.

Tudom már,
mi itt a teendőnk: csak járni-kelni,
miként az eke, mi a földben jár-kel.

Vízimalmok

Teli torokból mondanám e szót ki:
Eltársak. Milyen szép mindegyik szótag,
ma rólatok fogok versemben szólani
(halkan beszéljen), ki egymaga szól csak.

... Betűk éneke bódít,
e szó körül forognak:
E-l-v-t-á-r-s-a-k, a kilenc betű kibomlik,
olyan e szó, mint órjás, rikkanó Nap.

Duero. Zamóra. Malmok. Dalolni
kezdek. Vöröslőn az ég fölragyog majd.
Eltársak. Emlékekből kopogom ki,
amit láttam, és látni fogok holnap.

Velünk

(Glorieta de Bilbao)

Ebben a Kávézóban
üldögélt don Antonio
Machado.

Csöndesen
és titokzatosan, a nép közé
vegyült,
tollát forgatta,
lerázta
a port
s elment...

Helyzetjelentés

Szeretem Walt Whitmant, a nagyszakállút,
gyönyörű sorok, mind parttalan terjed,
Hangjával egyetértek, mi tovább zúg,
hatalmas szíve ontotta a verset.

Hallgatom Nietzschét. Olvasgatom éjjel
Sils-Mariánál amit írt. Az árnyék
tengerben morajlik. Milyen zenével,
teli, kigyúló árnyéka reám ég!

Futok az embertől, ki emberséget
árult, Istenről álmodik, ki vállon
viszi holtában. Isten nélkül élet,
ég sincs neki, a mindenség sivár rom.

Szegény halandók. Halhatatlan búsak.
Spanyolhon, hazám, könnytől zilált versek.
Zokogó folyók. Bennük könnyek úsznak.
Hely, hol szenvedek. Hol dalolni kezdek.

Éj oroszlánja

(fennhangon)

Fordítsd erre arcod, Ludwig van Beethoven,
mondd, mit lát szemed, milyen szél fú belé,
Ludwig, milyen árnyak mennek vagy jönnek, mennek,
Beethoven, milyen álszent, ismeretlen szél
söpri a semmit... Mondd,
mit hallasz, milyen tengermoraj
rágja süket hallásod romját;
fordítsd erre arcod, Ludwig, pörög
a por álarca,
mondd, milyen fények
kenik nedves hamvoid álmát,
fordítsd erre arcod, halál mélyének

kapitánya: te, Ludwig van Beethoven,
éj oroszlánja, zengő oszlopfő!

Utunk, most

Van mindig.

Nap a vállon, együtt,
így illik.

Van mindig. Mindig. Van.
Van mindig.

A végtelen többség nevében

Vizem, kenyerem kérem,
itt van
a lég,
itat, etet kicsinyég.

A levegő senkié sem.
A víz azé, aki szomjas.
A kenyér... Ha volna még!

Hitem ég.

Nincs levegőm, kegyes ég.
Van szomjam, van, kegyes ég.
Semmim sincs. Hitem elég.

Mert

ezen a földön
levegőm fogytán,
tollam szegeztem,
dal buggyan torkán.

Magammal viszem

Spanyolhon folyói, falvai, jöjjetek
a papírra, halkan lépve
a toll alatt; nyárfák
ne mozduljatok partjáról
kezemnek...

Aragón
hegye, tiszta csúcs, adj nekünk
békét.

Morella letört körme.
Peñafiel. Fuensaldaña.

Esla. Guadalquivir. Éljen Sevilla.

*Velem, énutánam,
arcánál gyönyörűbbet
sehol se láttam.*

Poétika

Írással
beszélék.

Kelet

Kínába kéne menni,
Kelet, legyél iránytűm.

Kívül

Rettenetes, gyönyörű Spanyolország,
Pireneusok túlján, vágyom hozzád.

Egybegyűjtött szavak Antonio Machadónak

*Szív, ha magányossá válik, szív nem is lehet,
A. M.*

Ha mernék
szólni hozzád, felelni neked,
de nem vagyok,
csak
egy senki.

Ezért
kezem összekulcsolom, gyökereid híva,
hallgatom
a lassú tegnapot,
a románcokat,
a népi énekeket, Jorge Manrique
harsány dalát,
pontos szavát
fray Luisnak, ostorát
Quevedónak,
hirtelen
megérintem a földet, karod törlöm,
a tengert,
hol lehorgonyzott a hajó, melynek hamar vissza kell térnie.

Most
megmozdulnak a barázdák (az első
neve Gonzalo de Berceo),
számon kiejtek
néhány igaz, valódi szót.

Melyekkel
a békét és a szót kértem tinéktek:

*Kivágott fák
újra ragyogni fogtok
a napfényben. Zengő szilfák, magas
nyárfák, lassú magyaltölgyek,
békés
olajfa,
szikkadt, szomorú hazám fái,
lépjetek
mezítlen lábbal a tiszta patakba,
nyugodt forrásába a szabadságnak.*

Csönd.

Sevilla sír. Soria
komoly lett. Baeza
sarlóit az égre emeli. (Az olajfák
granadamódra bús szellőre emlékeznek).
A tenger
Franciaország felé árad, téged hív,
téged akar, téged
akarunk, veled élni,
légy ételünk,
mint a kenyér.

Harangzúgás

Hallgatom,
hallom

börtönóráját
Leónnak.

Soria Bíróságának
harangját.

Kés éle villan, a holnap.

... hallgatom
harangját
Spanyolhonnak.

Puente de la Segoviána

Ne nézzek többé,
ne nézzek Spanyolországra.

Alattad állok.
Puente de la Segoviána,
rajtad állok, és azt nézem,
hol fut a víz, nézek utána...

Szabadba

Szeretek élni, nagyon is.
Ki, ki az utcazajba,
szót váltani veled, mint egy elvtárssal,
ámulni kirakatra,
nevetni fára, levelét mint hullatja.

Szintúgy szeretek szürke úton járni,
elbűvöl az elefántok csapatja.
Csókolni melled,
öledbe ülni, túrni a hajadba,
tenger vizét inni, mintha sört innék,
finom keserű habja.

Hacsak lehet kimenni, ki
innét. Prüszkölni délutáni Napra,
papok egére hatalmasat köpni,
katonák mellén fityegő aranyra,
ki, ki,
ne zárj be bús börtön lakatja,

lélegzeni a napokat, folyókat,
kimenni, ki, a szabadba, szabadba.

Könyvjelző

*Dárdájával beleszúrt az egyik vitorlába, de azt már
oly sebesen hajtotta a szél...*

(Don Quijote 8. fejezet)

Vele a vitorla forogjon,
lovagot földre dob le
rút spanyolhon,
de hatalmas lovag, úgy ám,
ő, Don Quijote.

A lég akármit is mesélne,
ó, el ne higgye ezt a
messzi szél se,
gyönyörű szép személy, úgy ám,
ő, Dulcinea.

Gazdag szótagok

Lábam ébresszen, árnyékról árnyékra
a hon legmélyebb mélyéig hatoljak.
Levélről levélre, hol keserű
fák gyökérzete korhad.

Hitem emeljen szurdokról szurdokra,
remény fényéig érkezzem el holnap.
Vállról vállra, egy népet látok itt,
hajnalzászlót lobogtat.

Hangom csillogjon betűről betűre,
dörzsöltem fényét viharban a szónak.
Ó, szavak. Jéggé lettek.
Nap süt, de ajka megfagy Spanyolhonnak.

Könyörületből

Laura,
megrémült galamb,
mező leánya, miféle sors ez,
azt mondod, gyerekekkel válladon

húsz éves korod óta,
három évig a Szülőotthonban
mostad a padlót
(könyörületből engedték, hogy a padlót mossad),
most az utcán
és karjaim közt,
Laura,
szívemből szeretlek,
nem
könyörületből,
belefáradtál
mindenbe,
hidegtől szenvedsz,
lábad közt cipelt
kicsiny harmonikádtól,
szerelemtelenségtől,
de ne feledd
– (soha),
én szívemből szeretlek
és nem
könyörületből.

Kóborolva

Városok,
melyeket láttam, ahol éltem utcán, téren,
gyökérzet, vidám ágbog
– Madrid, Bilbao, Párizs vagy Barcelona –
élő hitem
épületcsarnoka, járókelő
nép, üzletek mélye,
kapualjak, minden,
hol jártam esőben, napban vagy szélben
kóborolva,
mint
kutya az utcán,
jó barát az utcán,
egy elvtárs az utcán.

Arany győzelmek

Ajjaj!
Egyesült Államok égi
kardot ránt.
Aranyat véd ez az angyal.

Ezen a földön

Ami fáj,
az
a mellem.

(A mell
formája
spanyolhonéra hasonlít).

Az orvos azt mondta: – Több levegőt,
több le...

– Hacsak receptre fel nem írja.

Dalok

Szívem, mert fogolynak gondol,
ne féljen tovább dobogni.
Miről beszélek, tudom jól.

Bárkám

vitorláján
folt folt hátán, hány van.
Hajózik vele én
a nép viharában.

*Ne csodálkozzatok, hogy mindig
bánataimról szólok, mert a világ
arra tanított, hogy az én bánatom a tiétek.*

(A. Ferrán: A Magány)

Testvérek, elvtársak, barátok,
kín és öröm énekem,
tirólatok szól mégis,
mert a világ arra tanított,
mi a tiétek, az enyém is.

A költő dísztolla

Ki azt gondolja, hogy könnyű,

könnyű dolog küzdenem,
legalább egy pillanatra
álljon az én helyemen.

Nem akarok híres lenni,
gondoljátok mindig végig,
bármit mondtok énekiem,
nem akarok híres lenni,
ismerjétek énekiem.

Áldott

légy ág, ki fatörzsből
bújtál elő reggel.
De még inkább az a zöld ág,
melyik gyökeret ver.

A fáról, ami a tükörben nőtt

*(Szívem mondja, szívem mondja,
meghal, meghal, vége, vége,
én azt mondom, én azt mondom,
várjon, várjon, mégse, mégse,
veled halok, ez a sorsom.
cante jondo)*

Kérdezd meg a tükörtől, miért mondja,
hogy a szíved meghal, vége.
Kettőnk helyett felelek, és azt mondom,
várjon, várjon, mégse, mégse.

Kérdezd meg az élettől, milyen rosszra
készül, milyen gonosz végre.
Visszaadom, mi neki jár, a sorsom,
s a halálnak mondom: mégse.

Kérdezd meg a tükörtől. A folyóba
ne nézz, hogy visszatér-e,
nem látod, a tenger se válaszol ma.

Kettőnk helyett felelek, neki mondom,
ne menjen el, mégse, mégse,
fát ültetek és folyómon hajózom.

Hagyományos refrén

Magány, velem vagy megint,
szülőföldem, ott meg itt.

Ha itt, tudom jól, hogy fogytán
a lég, és féltemben tollam
a kezemben meg se moccan,
macska motoz egér torkán,
ha ráugrott. Szent igaz,
hová tart az ember lába,
hátra,
rágondolni rút vigasz?

Ha ott, kérdezem, mi végre,
hová lett földem, a másik,
tollam mozdulni se vágyik,
madaram száll messzi égre;
ez
a küszködés végleges:
szülőföldem, ott meg itt,
magány, velem vagy megint.

Megoldás, holnap

Spanyolhon gyermekei, kérdem,
merre van egy másik
ország sírja, hol kanárikölest
ők esznek, a kanárik?

Előretörve, lehullva, előretörve

Holnap, holnap, holnap. Még, még, még.
Jól van, jól van. De megint újrakezdjük.
Reménység, reménység, reménység.
Jól van, jól van. De tovább menetelünk.

Spanyolhon, Spanyolhon, Spanyolhon.
Lábad sincs meg, már lábad sincs meg.
Spanyolhon, ma ki gázol át folyódon?
Bilincsek, bilincsek, bilincsek.

Szűzanya, égi Anyánk,
halott kezek édesanyja,
nyíljék az ajtók lakatja,
segíts ajtót nyitni ránk.

Holnap, holnap új nap lesz, végre eljön,
mondja a nép. Nincs tovább, nincs tovább.
És szél ismétli egy távoli felhőn:
várjatok, induljatok, rajta hát.

Megsokszorozott ének

Most, hogy esik, szeretném elmondani tinéktek,
világ gyermekei, hogy miért esik olykor,
és máskor a szőlőkre Nap süt, a Nap tiétek,
nézd, nevetnek és isznak a halak a folyóból.

Elmondani, a roppant folyók hogy üdvözülnek,
a csillagok, az ember és a végtelen tenger, és nézd,
a hold ezüst hintója fellegeket kerülget,
Nap nevet, föld nyögdéssel, forog, forog még s még...

Mikor forrás kiszárad, sápadtak a virágok,
s a levegőbe hullnak egyetlen jajszó nélkül,
zengő, illatos lelkek jöjjenek, szép sirályok,
verseim seregébe, a végtelen többséghez menedékül;

mikor erre a manézsra eső hull, csak hull egyre, el nem is
áll,
világ gyermekei, szeretnék védőernyőt bocsátani rátok
néhány szóval, miket netán fecsegett egy céda asszonyi
száj,
nézd, hogyan gördítem őket, kedvemre velük karikázok...

Kórus Nikola Vapcarovnak

A magány éhségtől éhezve térdel,
körülotte sok ember, vállak,ombok,
dombok, gyökeret verve kibomoltok:
és a föld, szilárd, egetlen egével.

Ó, éjjel, éjjel, mellemben is éjjel,
tenger fala, homlokomig szorongok,
míg hullám hull rám, kék és fehér forgók,
aztán a vörös villan büszke kéjjel.

Nevetek mondom, szavaimmal szóltok,
César, Nazim, Antonio, Vlagyimir,
Paul, Gabriel, Pablo, Nicolás, Miguel.

Aragon, Rafael, Mao, ragyogtok,
emberárbocok, őrzi a papír
vers golyónyomát, szívem sebzi fel.

Egy nap május 21-én

A zöld ég finom, akár a tea
csésze alján, megül a szemgödörben.
Fűzek levéllel ringatják gyöngéd-
lágyan ingfodrod, és szellő köröz fenn.

Evezők bóbiskolnak. Homlokod
oldalt hajtod, magas Templom a ködben.
Nevetsz. Fülemülefütty.
Félénk mosoly pereg, egy kicsi gyöngyszem.

Az ég oly vékony, akár a selyem,
narancsszínű árnyat vet, ide röppen,
jön és visszatér, itt a Wan-Fu-Sin,
így délidőben.

Tizenötödik ének

Olajág, tedd csodáddá
a levegőt, és zöldellj,
legyen szép olajággá
minden, minden, mi zöldell.

Védelmezzük a földet,
ragyogjon Nap, vörös jel.
Legyen szép olajággá
minden, minden, mi zöldell.

Békében, együtt, együtt,
ekénk játszik a földdel.
Olajág, tedd csodáddá
a levegőt, és zöldellj.

Nekem lég, és nem köd kell.
Legyen szép olajággá
minden, minden, mi zöldell.

Ember a rettenetben

Szorongás kapujánál kezemet megragadná,
nem volna többé gyógyír, taszítana magányba,
ha szívemet kitepném én magam mellkasomból,
szemetek elé téve, mindenki látva lássa.

Tokba dugott ajakkal miről beszéljek éjjel,
nyakamat megérinti vigyorgó árnyék váza,
egy nem emberi kéztől a testem jéggé válik,
a jég porrá, és szélvész sodorja hét határra.

Ember vagyok kar nélkül, már szemöldököm sincsen,
vállon lepedő, sápadt, és fejem alatt párna,
a világ békééért kiáltok egyre, egyre,
Istent félem, és bújok, lelkemnek nincsen társa.

Halálom darabkái az életről beszélnek,
zengő jég, számban rágom, de hiába, hiába;
csöndben jövök, az álom néma ösvényét járom,
víz zubog, ütni készül a szilfa és a nyárfa.

Meddig, görcsberánt kézzel, iszonyatos kehellyel,
és könyökömnél fogva taszít a csönd, a kába;
miféle szakadék ez, hol viperák fütyülnek,
hová szédül az ember, mélységbe viszi lába?

Lélekben lovagolva a hús milyenné válik,
árnyak dagasztják, hullik, zuhan a sehovába?
Ó, éhség, Isten hördül, hördülve ő hív engem.
– mézisten – halott volnék, más hívj, poétád gyáva.

Baráti ének

Mindig nappal beszéljek.

A járókelő szavam várja,
milyen
fájó volna, ha meg se állna.

Mindig nappal beszéljek.

Olvasni sem tud, szavam várja,
tudom,
nem írok öneki hiába.

Fasorra irigykedve nézek,
ahol szelekben ring mindegyik nyárfa.

Én nyárfák és folyó között?

Légy nyugodt. Mit számít, ha szél ül a fákon,
s fázik a lélek. Légy nyugodt, jó az álom,
aludj hát. Reggel, korán kelsz, mégy a folyóhoz,
át a határon,
nyugodtan nézzed, elúszik, aggály nélkül állj
a gáton,,
múlják az idő, gyerek vagy, anyádra várón,
rettentően megkínzott az élet, de mit számít, ha
túl hetedhét határon
van egy nyugodt hely, hol egy madárka fütyörész
nyárfaágon,
látod a levelek közt, mily boldog, boldog, nézed sóvárgón,
mintha most látnád fütyörészni, ugrálni a légben, át a
világon,
és ... miért sírsz, igaz, amit én neked mindig mondtam,
eridj, aludj, holnap elmegyünk, igen el, a folyóhoz,
ne kétkedj, álmodtál is róla, vele, én szegény barátom...

Első ének

Remény, mirtusz övezte
úton miránk ragyog ma.

Szenvedő Spanyolország
hosszú századok óta.

Remény, mirtusz szegélyű
úton miránk ragyog ma.

Négy óra Salamanca,
Cuenca négy vagy öt óra.

Remény, mirtusz övezte
úton miránk ragyog ma.

Gyerek sírása hallszik,
de mintha hajnalodna.

Remény, mirtusz szegélyű
úton miránk ragyog ma.

Fehér lány olajággal,
hajlik a kérő szóra.

Remény, mirtusz övezte
úton miránk ragyog ma.

Gitárdal

Asztúria, egy dal
kúszik, mint folyondár:

*Azt a kis madárkát,
anyácskám, ott száll,
tegnap rabnak láttam*

(Szél sincs a folyónál.)

*s ma hol jár, hol jár;
gyötörjön bár bánat,
a bú is holt már;*

(Csak néztem, csak néztem,
a völgyben köd kószál...)

*rácsok között láttam,
őrizte foglár
azt a kis madárkát,*

(Szél sincs a folyónál.)

s ma hol jár, hol jár?

Aludni,

elfeledni téged,
Spanyolhon.

Meghalni, elveszteni téged,
Spanyolhon.

Élni, dolgozni érted,
Spanyolhon.

Küzdeni, győzni érted,
Spanyolhon.

Félelem és bátorság élni és meghalni

Nem tudom melyik sugárúton
november szelétől üzve-hajtva

körülöttem
terek mint felakasztott nyakán a hurok
egy nedves plakátdarabkákkal teli fal
mellett ért
haláloz éjszakája
Paul Éluard
és még a legreakciósabb napilapok is
az alkalomhoz illő képet mutattak
mint mikor hirtelen krach üt ki a Tőzsdén
egyedül mentem nem tudom melyik sugárúton
betakart a novemberi köd
és otthonom falára rajzoltam egy krétával
mint egy iskolatáblára
és újrakezdtém életemet
egyetlen szót írva
oda csöndesen.

Szabadság.

Ifjúságom krónikája

Tisztelgés Vicente Aleixandre előtt

Észrevétlen múlt. Szellő vagy bolond fűz
éjszaka. (Én csak aludtam, hiába.)
Súlyos ifjúság. (Milyen súlyos, kába,
mózeskosarat én leszek ki fon-fűz?)

Ki mondja, hogy látott? Milyen golyó üz
csatamezőn, ó, ibér napfény, drága, ,
milyen fákat himbál a fűzfa ága?
Fütyültek tegnap
a golyók. (És parancsot adtam: Sortűz,

alázatos évek, kivégzés készül.)
Megmostam (lelkemet); lementem végül
az utcára. (Koporsómon moha,

vállon vittem. Ledobtam.) Élet, élet,
emberek, a menetük nem ér véget,
az ifjúság nem múlik el soha.

Ötödik ének

Zamóra hídjain ment
lassan, magányosan lelkem.

De nem a vashídon ment át,
csak a kőhidat szerettem.

Néha az égboltra néztem,
néha a vízzel szemezttem.

Zamóra hídjain ment át
lassan, magányosan lelkem.

Miguel de Unamuno utca

Bilbaóban van egy utca,
melynek neve Unamuno,
ájtatosak vagyunk, ámde
barbárok is, ez lesújtó,
pogányokat helyre tenni
vala célunk, bizony úgy jó,
hogymenki se mondja rólunk,
mennyi művelt, mennyi bunkó,
több művelt, ahány focista,
lesről indul, aztán durr, gól,
nagy mise és rózsafüzér,
habemus, senki se kussol,
ki miniszter, most az ENSZ-ben
fecseg egy, a terem durmol,
ezúttal elég is ennyi,
ne bánkódják, Unamuno,
hisz egység volt, legalábbis
körülbelül, miként múltkor,
álljon szobra városában,
szavaztak, a döntés úgy szól,
testületileg törülték,
mit törült tudományukból.
Mindenképpen, habár nekem
verse sár, nem frissen hullt hó,
– habár mások másképp vélik,
nekem rossz, de nekik úgy jó –
eszméi se eszmék, inkább
öszvéreszmék, sorsunk szurdok,
honnét füst száll, lelkem füstje
(ha rosszkedvemben leugrok,
csak hogy a lelkem halandó,
nyugodt vagyok, sose túlzok,
éldegéljenek a holtak,
kik holtak, mint döglött tűzok,
biztos meghal minden ember,
legyen vén, vagy legyen suttyó,
Európában vagy másutt,

dől házad, habár csak kunyhó,
vasvilág ez, gyümölcs és föld
tápláljon, kell tej és túró
mindenkinek és mindenhol);
versplakátom, inkább gúnyszó,
nem óda, ismétlem, gúnyszó,
itt, utcáján, szobra mellett,
don Miguel de Unamuno.

Hetedik ének

Napról napra a nyárfák
zöldje fehérre vált át.

A hajnal előtt szegfűk
gyönyörű, nyíló csokra,
vidám kék magas égből
virágzó fényét ontja.

Napról napra a nyárfák
fehére zöldre vált át.

León

hold a börtön
órájával szemben.

Granada
szórt fény
az erkélyeken.

Bilbao
vörös vasbánya
Peñában.

Soria.
a Duero folyó felé
hullámszó.

Fényképek

Őszi Nap süss,
utolsó csodája
sárguló lomboknak,

lapok, délutánok,
sírás okkal, házak
szemöldökfa nélkül,
hullj le, csordulj, őszi
Nap süss erre a gyerekre
emitt, az ibér ínség
ablaksarkában.

Erkölcös episztola önmagamhoz

Azt mondod: „élet”, mikor szád azt mondja:
„meg kell írnom”, „elmegyek innét” – szólok,
„fáj, hogy nem érted, mit üzen e strófa”,
mire gondolsz, ha azt mondod: „megfúlok”?

Hiszen az élet oly egyszerű volna,
cigizni, együtt élni, mást is mondok,
asszonyölbe hatolni bolondmódra,
hogy rálépjenek majdan az utódok

Jorge Manrique hídjára folyója
felett, a gázlón talán átláboltok.
Az élet szép kezdeteitől fogva,
ezt gondolom, míg cigarettát sodrok.

Ó-Kasztília, Mancha szíved vonzza,
csitítsad el, máshová úz a sorsod.
Az élet nem vicc, ezt a költő mondta
Isztambulban, a börtön rácsukódott.

Spanyolország se az: belül mogorva
voltagekppen. Miért mondod: „megfúlok”,
hiszen rímszó se, vagy asszonánc volna,
gyöngye annak. (Mint hazád. Róla szólok.)

Ne gondold, hogy az élet ennyi, csonka,
halott kéz, éledő múlt, gond a gondon,
fénylő napok is szállnak az égboltra,
láttam őket én, aki most halódom.

Minden véget ér: ez az élet sója,
a gondolaté, minden mező boldog,
szép a mosónő, karján a víz csókja,
halott folyó, perzsel, éget a csókod.

Tizenegyedik ének

Alkonyat, hajnalóra.
Hídjaival Zamóra.

Fatörzsek,
fénylő hajnal lebeg be,
zöld nyárfák, valamennyi
arannyal van beszegve.

Hídjaival Zamóra.

Nyugatnak aranyától
vöröslik minden homlok,
levelek között szellő,
dalától leszel boldog.

Alkonyat, hajnalóra.
Hídjaival Zamóra.

Üzenet Spanyolországnak

(Kórus)

Nem vagyok magam. Salut au monde! Mennyi
millió és millió van velem,
velük vagyok sok, bugyog tengerem,
milyen sok vagyok, hullámom ezernyi.

Te, te, te, te vagy én, a hitem ennyi,
én tegnapi és mai nemzetem.
– *Fiam, öreg vagy!*... Örök szerelem
az ifjúság, őt vissza kell szerezni.

Nem vagyok magam, hazám, te magányos,
égő szöget markolsz. Velem vagy mindig,
végtelen tenger vizein hajózom.

Jaj, szerencsétlen! Messzi spanyol fárosz
hullámok között! Védelmezz a sírig,
milliók vagyunk, mind veled, Spanyolhon!

Óhózzá mentem

senki sincs síromban
C. V.

César Vallejo meghalt. Már halott,

van sírja is.
Montrouge, láttam ma délután,
április.

Carlos Espinosával mentem,
odavitt
utunk, velünk az *Emberi Költemények*,
a *Vedd el tőlem e kelyhet Spanyolország*, amit
utoljára írt. Carlos
egy verset olvasott, szavait
mintha Isten hallgatná. Én is
olvastam, nézve a sírt:

Tömeg.

Ekkor
a föld minden fia
körüállta; de alant

César Vallejo, jaj, halott maradt.

Don Quijote halála

*„...mégse menj, mert szükségem van
szíves segítségedre, jer ide...”*
(Don Quijote, I. rész 18. fejezet)

„Cervantes szemléli látképét
Spanyolhonnak.

Néztem roskatag falait Hazámnak

Lerongyolt földet lát

Csontváz lett, dicső falai lerontvák

már annyira meddő, hiába imádkoznak
az emberek... Vén katonák kóborolnak
az utakon;

Patakok vidéken nem folydogálnak

pihennek a mezők,
miközben urak ellenőrzik,
hogyan eresztik le a horgonyt a gályák,
melyek arannyal érkeznek az Indiákból...

Házamba léptem

Cervantes önnön lelkét szemléli.

Ő is hős volt hajdan...

Kardom vasánál a rozsdá merészebb

és volt bebörtönzött poéta...;
nyomorúságban élt...

*Koszlott házam is már,
öreg szobámat szétszedték az évek*

magába nézett és a világra

egymagad sokat elvevél hiában

mi körül vevé.

*Dicső diadal eredményeképpen
tetőd együtt minden elvevének*

Cervantes látja, hogy Spanyolhon,
ő
és Don Quijote

Engem mindenütt, akármerre néztek

visszatérőben vannak
egy nagy háborúból...

Halálnak emlékképe, baljós sír vár

És ebben már együtt van
szomorú jóslata
a születésnek,

(Halálnak emlékképe, baljós sír vár)

megszületik Mancha hőse.

Börtönt s Halált adott neki Hazátok

„Ekkor
számomra Don Quijote
vigasztaló könyv lett.”

*De Cervantes
jó barát.*

Cervantes
szemlélődik, és felkiált:

– A szabadság, Sancho, az egyik legdrágább

adomány,
amit az egek az embereknek ajándékoztak... ám a
rabság
a legnagyobb szerencsétlenség, ami embert érhet.

Cervantes
úgy ír, mint az angyalok,
és úgy felel, mint az emberek:
– Mit tegyünk most uram?
– Mit? – kiáltott Don Quijote – megsegítjük
a gyengébbeket és megszorultakat.

„Szentséges ég,
hogyan múlnak
az évek!

Ekkor
egyszeriben
megtanultam,
milyen hálátlan örültség...,
ha efféle harchoz
csak egy sovány gebéd van
és rozsdás fegyvered.”

*Ekkor
a föld minden fia
körüállta*

Könyörgött Don Quijote, hagyják egyedül
és

Tegnapjaidból holnapjaid nyögnek

fennhangon így kiálta:
– Már észhez tértem.
– Meghalni készülök én immár

(Börtönt s Halált adott neki Hazátok)

... és jeleket,
melyekből rádöbrent, hogy meghal,
és egyszerre könnyű szerrel
józan lett a bolond.

*De Cervantes
jó barát.*

Cervantes
így szólott Sanchóhoz:

*Véget ért a csata,
és a halott harcoshoz odament egy ember,*

és mondá neki: „Ne halj meg, annyira szeretlek!”

– Ne haljon meg, kedves, jó uram, hanem fogadja
el tanácsomat
s éljen még számos évet, mert nem követhet el az
ember soha
életében nagyobb bolondságot, mintha így, se
szó, se beszéd,
egyszer csak meghal...

De a holttest, jaj, halott maradt.

„... és haragosan odébb lökte őt,
mikor utamon előttem hevert

*Ekkor a föld minden fia
körüállta: látta őket a holttest szomorúan,
fellelkesülve;*

úgy bizony!”

*magához tére lassan,
átölelte az első embert, járni kezdte...*

Nemcsak szólok

Nemcsak szólok. Ha beszélek,
azt teszem, mint mikor írok,
írásom baráti ének.

Nazim, Lina Ordena, Marcos,
Nina van Zandt, hú elvtársak,
szabadság szép napokat hoz.

Szabadságot ki kovácsol?
Szabad nép tud csak: Miguel
Hernández a rút halálból.

Jaj, élet! Kérdésre kérdés,
félve-félve: „mező”, „tenger”,
Néma hullám, és vész, és vész.

Huszonkét év... Egy fa ága
milyen, mit dalol a folyó,
mikor madár száll habjára?

Ki emlékszik, és ki hív ma
minket a bánya mélyéről?
Bús Spanyolhon hull a sírba.

Szabadság hever a földön.
Emeld fel, tedd munkásvállra,
hogy meneteljen és győzzön.

Az olajfa és a búza
veled indul szélből szélbe,
ágát, üzenetét nyújtja.

Írásom baráti ének,
mit olajfa és gyár diktál,
azt írom, arról beszélek.

Gázolaj ravatal

Hulló levelek, mondd, milyenek voltak
Aragón hercegei, Manuel Granero, a pavanne
egy hercegnőnek,
Madrid világít, mint egy diapozitív,
ebben a negyedben ugrál, nevet, bőg
hatvan vagy hatvanöt gyerek,
mamájuk honolului emlőkkel dicsekszik, és jönnek
zenélő, abroncsszoknyás leányzók, ragyogó karkötők,
erkölcsös szandálok,
hulló levelek,
mint Krisztus a helytartó előtt, mondjátok,
ki fejezi ezt be, ki jön, ki hal meg,
ki találta ki ezt a magányos, rettentő játékot,
csapda nélkül, ami minket összeaszal,
ha az Oriente tér alexandriai rózsa,
jaj, Mesonero, Lope, Galdos, Quevedo Madridja,
kimondhatatlan Madrid, megfertőzött a gázolaj,
a fogyasztói társadalom,
város, ahol Jorge Manrique mindenkit megbaszott,
mert a melleket nem pasztikpántok fűzték fel,
leveleid letéphetetlenül élnek a harmat lépcsőin,
és ezek a súlyos strófák csontjainkba hasítanak
Madrid annyi éve ködös ege alatt, évek,
melyek don Rodrigóra hasonlítanak, ki ott feküdt
bársonyravatalán,
és kockás, négysoros rímek siratták.

De, mintha Kuba zongora lenne

1961 szeptemberében
a *oui*-t elhagyva *bai*-t hallok, bizony,

mert Párizsom
„r”-eit csak hallgatom, nem iszom.

Szeptemberben
(a visszajáról nézni érdemes)
a *non*-t elhagyva
mily boldogító szó várt rám: az *ez*.

Később, emitt
— hogyan? a lábam hova visz, mi ez? –
„mikor a *sí*-t
már úgy mondták ki: *yes*”.

Bilbao

Én, mikor ifjú voltam,
hevesen támadtam rád,
arcod húsát letéptem,
mert te nem voltál méltó tölem másféle szóra,
csak arra, szitkozódjak,
város, ahol születtem, menedéke
gyerekkoromnak, esős záporokkal,
papokkal, füstölőkkel,
de ma éjjel
nem alhatom, tetőid tartnak ébren,
utcáidon csatangolt éveim hada támad,
és Madridból hívlak kétségbeesve,
mert csupán te őrized pillantásom,
irányítod a léptem
itt, eme földön:
emlékszem, hogy Párizsban fojtogatva reám hullt
hamu eged,
aztán Moszkvába értem, háborúk Gagarinja,
mikor gyáraid fénye
világított rám egyszer falánál a Kremlnek,
mikor Sanghajba értem, mólói Nerviónnak
hajóival teltek meg,
Havannába repültem, szigetén véges végig
fejem félre fordítva,
mert emlékezniem kellett terád, hogy el ne vesszek
Forradalma tüzeiben,
hegy és kő városa, gyalázatos álszentség
faltjával arcodon,
város ott, messze, messze, nagyon messze,
a bosszú napját hallom közeledni fehér, szép
rózsával Martí emlékhelye mellett.

Tejfelesszájú mágus

Elmélkedjünk Rimbaud-ról.
 Santos Suárez negyedben Rimbaud engem
 hátba támadott.
 Éppen egy nagy malangalevelet egyengettem ki
 málagai dalt dünnyögve fogaim közt.
 Kerek nap hullt le a városra,
 és az utca a szomszédasszony alumínium öve lett,
 napraforgók mulatája.
 Virágárus jön színes kiáltásával: *virágot,*
virááágot!, és utána egy fehér kísértet
 zsarátnokként szikrázó tölcsérével: *forró mogyoró, forróó!*
 Ez október 17-én történt, épp kinyitottam
 egy talán sárga könyvet,
 és hirtelen képzeletem megtelt zsarátnokokkal,
 zöldekkel, feketékkel, ibolyaszínűekkel,
 a tejfelesszájú mágus elbájolt művészi tűzijátékával,
 antimoralista gerillacsapataival,
 és durva szitkai meglapultak, minden ellenére,
 belső ajka mélyvörös sebében,
 azután gyémánt csontvázak, mint bárkák fodrozódtak
 Konstantinápoly
 kikötőjében, jött a koloniális Havanna vagy talán
 a képzelődés messzi szöglete,
 az ég ijesztően bordó lett, ott, a Rancho Boyeros fölött
 cikkcakkozott egy hasogató villáma
 a láthatárnak,
 és feltűnt Párizs, kedves, óriás, tavaszi
 szalmakalapjával,
 hamuszemekkel, suhogó ajkakkal, orrnyereg csontjával,
 és mindezek, nyilvánvalóan, apró kukacok
 raja nyüzsög.

Idő

Ma vasárnap van és ezért
 César Vallejo mondta ezért
 hallgatom Bob Dylant elmerülök a
 tudatalattiban búvárkodom
 behunyt szemmel áthallom mintha
 Bob Dylan zenéje volna annyi szenvedő év
 vadul emberi angyala magas hullámok ellen
 azt mondtam Spanyolország neve is elveszett
 tépett ajakkal hívtam a békét
 de ma vasárnap van és ezért
 megnyugodtam mint *Gitanillo de Triana* döfése
 szorongásomat eloszlattam könyörtelen versekkel lefejeztem
 de ma vasárnap van és ezért

messziről már visszatér az északnyugati szél
fedetlen mellet várom
mellem mint Bob Dylan gitárja
mert ma vasárnap van és ezért

Vietnam sincs

Füstös kósza madarakkal teli reggel
itt a szanatóriumban
a kertben üldögélve
fogaim közt levegőt szíva mint szerelmes öleléskor
ringó bárka a reggel
téved mint az öt érzék
fájok mint nyihogó ló
feltűntél az ágak közt
feltűntél mint Gábrriel arkangyal nyári ruhában
egy nagyon is csuszamlós reggelen
mosolyod tört bilincs
combod fájón kerek
itt a szanatóriumban
és mindent úgy látok mintha savat nyeltem volna
mint Londonban egy kút mellett
mintha kártyavár volna
Zulemával cifrán kitapétázott szobájában
itt a szanatóriumban
feltűntél vörös szandálodban bal kezeden tollal
nagyot nevettem
és a világban Vietnam sincs se dermesztő helyzetek
gyönyörű reggel
visszasírni őt itt a szanatóriumban

Végül a végzet

Betegségek és katasztrófák közt
zilált tornyok és vér az ajkakon
így látlak így talállok rád
kicsiny galambom dísztelen galambom
hajókosár szemük behunyó bárkák közt
jég és villám között
nyihogó látogatók között
csókot hint homlokomra
kendőbe rejtett kicsi hangod
hasad áttetsző ostyáját várom
átkozódó feliratok között
püspökök között
sápadt pipacs térded sugárzik

így látlak így ismerek rád
katasztrófák és okító intézmények között
hamu ujjaiddal lelkem szélét simítod
romlatlan bajaim közt elkísérsz
dísztelen galamb
ifjúság ágak közt lovagló emlék
hajók és kietlen mólók között
világom végső ifjúsága
hajnal vasalta távirat
századok százada
így látlak így talállok rád
rácsok közé hullt éjjel elveszítlek
szíved radarja repülőként világít
égbolt kék harangja
délutáni magány
sokaság közt közeledő lépés
kristályok közt ragyogó egyetlen csillag
betegségek és katasztrófák közt
így talállok rád halálom közepette
ibolyaszín ruhában körülöttem madarakkal
téveteg lépteddel
alászállva lépcsőfokain verseimnek

PRÓZÁK

Színlelt és valódi történetek

Megvalósítani nem szójáték

Ha tudnád, milyen fontos megvalósítani, nem álmodni, se élni, hanem mindenekfölött megvalósítani, ami annyira könnyű számodra, annyira rettentően könnyű: íme, például, egy kifejezés, amelyet pontosan mondandóm megfogalmazására alkottam: a szó csodája, mikor irodalmi módon újjáteremti a valóságot. Életet teremteni a kifejezés elrendelt végzetének és szabadságának teljes erejével. Mikor két alapszót használunk: –

rettentő-könnyű, szükséglet-szabadság – mintha ugyanannak a fogalomnak a lényegére tapintanánk rá, ami nem más, mint a saját magával harcoló valóság, legalábbis ennyire jutott a tudomány, és a költőnek sincs oka hátra maradni.

Ha mindent tudnál, anélkül is, hogy valóban tudnád, épp úgy, mint most, akkor érezni kezdenéd a hideget, és akkor nyugodtan ülnél tovább, habár szétszaggatna valami éjről éjre, hiszen tudod, anélkül is, hogy valaki megmondaná neked, mi a te küldetésed, kifejezni méltóan és dísztelenül mindazt, amit jelen, múlt és jövő időben élsz, élteél, élni fogsz, mert csak egy költő, aki magának be se vallva önmagával és a jövővel, jelen és elmúlt idővel egyetért, tudja feloldani a látszólagos ellentmondást és megvalósítani szavával a legtünékenyebb teljességet, mi elszáll: az életet.

Eltűnhetnek az órák, repülőgépek, folyók, rettenetes háború vethet véget az emberi jogoknak, kórházaknak, repülőgépeknek és minden egyéb játékszernek, jöhet végtelen propaganda-hadjárat, füstgomolyag, ezer fegyveres ejtőernyős, orvosságok, hasis, de minden ott van a jövővel versben, amelyet tegnap írtunk, olyképpen, ahogyan az ég kapui sem bírtak Gagarin könnyű nyomásának ellenállni, ahogyan a francia forradalom minden kudarcával megteremtette a barátságot és a megértést, bár se te, se én nem tudtuk megvalósítani őket teljességgel műben és szóban.

Városok

Városok a tenger után, egyik se olyan, mint Madrid, mezíten egével és, mondjuk így, annyira rokonszenves beszédmódjával. Egy homályos északi vonaton érkeztem, elszökve a fagyos iskolából, és Isten dicsőségére Madrid úgy világosodott meg előttem, mint egy adagio, itt tisztán láttam, hogy az iskolából nem lehet az égbe menni, mint mondják, anélkül, hogy Madridot ne láttuk volna.

Vak Bilbao, forró és boldog város, rettentő föld alatti erejével, tükröződve az öblök, a gyári partvidékek, Sestao, Baracaldo, Erandio éjszakai egén, sűrűn lakott Bilbao, ki minden időben ott élsz kiejtésemben és mozdulataimban, mindkettőnket emberibbé, igazabbá, lombkoronásabbá téve.

Párizs. Nézem piacocskákkal szegélyezett utcáit, belélegzem halványszürke színét, kiüresednek a gyorsléptű járdák, egy nő kiabál valamit, amit sose értettem.

Zamora, öreg és ifjú, kettős történetű, mint a Duero medrébe hullt torony.

Peking, némán a végtelen Nap reggelén, a Tienanmen tere hasonlíthatatlanul fehéren ragyog a birodalmi park zöldjébe: nézem a gyerekeket, akik fennhangon olvassák ábécéskönyvüket, a szótagok, mint festett madarak, ijedten elszállnak.

Palencia gót mezeivel, tiszta és örök beszédjével, ami hangsúlyával és nemtörődöm ritmusával e napokban hitet ad az életnek.

A hamis lányka

Sietség? Semmiképpen. Még meghalni se. Mennyit késlekedtem életem ötvenkét éve alatt? Úgy érzem, nagyon sokat. Emlékszel arra, amikor hat éves voltál? Alig, szinte egyáltalán. Milyenek láttad Madridot, amikor kijöttetek az Atocha utcai iskolából,

végigmentetek csintalanul ugrándozva az Epoz és Mina kapualjáig? Mintha moziban láttam volna, vagy egykor mesélték nekem: így emlékszem. Milyen buták voltunk, porcelán vázacska. Jobb nem visszatérni, jobb ott maradni a nagy parkban, amely a jobb kéz felőli utcában volt, satöbbi. Mondd, mi lett azzal a blúzzal, nem tudom, mi lett a fogadhoz érintett rúzzsal, nézzük csak, milyen is az ajkad, a földrajz lecke, a harisnyakötők? Inkább legyünk többet együtt, a mise helyett maradj az ágyban, igen, emlékszem, ezt mondtad egy délután, és a világ legeredetibb nőjének tartottalak. Aztán semmit se hallottam az osztálytársakról. Szinte biztos, hogy legalább kilencen a háborúban estek el. Te tizenhét vagy tizenkilenc éves lehettél akkoriban. Jobb, ha itt maradsz e kert közepén, nem osztod két részre az életet. Adok mandulákat. Bárcsak semmit se olvasnál ebből, térj vissza a *Calderón* színháznál levő járdára, vedd le a harisnyát, ha jön a tavasz. Végül is, miért ne? Minden maradjon ugyanúgy, az utca, a mozi, az utolsó csintalankodás a kapualjban.

Fél évszázad

A fiú belépett a gyárba, látta a nagy kén lámpákat a remegő vonatok mellett, aztán a marógép működését utánozta, ahol aranyforgács hűtötte a földet, melyet megérintettek a gyöngé szandálok.

Belépett egy másik pavilonba, ahol tarackokat, ágyútalpakat, kerekeket edzettek, amelyek vízszintesen forognak, mint kalapácsra formázó legyező. Megbámult egy kék, verejtékes embert, szívesen megérintette volna piszkos gézzel bekötött ujját. Kiment. Három repülőgép hirdette az égen a nagy gyár legutóbbi termékét, ahonnan apját két napja elbocsátották. Közeledett a városhoz. Sárga fény vibrált az utolsó fák ágán. A fiú egy filmvetítő gépet látott, kék, fehér, vörös fényeivel... Esőcseppek hullnak, egy nő esernyőjét nyitogatja, hogy megvédjen a karja alatt egy nagy csomagot. Bezárnak az üzletek, a gyerek omnibuszra száll. Kígyóznak a kocsik, vadul rohannak, egy újságárus valami halhatatlan hírt kiabál a közlekedés és az eső zaja közben.

Másnap a határ menti hadsereg kilövi az első ágyúlövést. Nem kapható a piacon az egyik nagyvállalat új terméke, este új kánkánt mutat be az öreg kabaré. A naptárakban minden felborul, néhány év múlva a fiú hosszú meneteket lát, a békéért tüntetnek. A rádióban felhangzanak az első különös felhívások az emberi jogokról és a leszerelésről.

Egy nép ledöntötte trónjáról a cárt, és rettentő polgárháborúba keveredett. A fiú hamarosan húsz vagy huszonkét éves lesz. Hajózott a Földközi tengeren és a Csendes Óceánon, könyveket olvasott a gazdaságról és történelemről. Megismerte Rimbaud-t és perverz bűvészek tartotta. Nincsenek esztétikai ismeretei, és azt teszi, amihez kedve van.

A határ menti hadsereg rakétákkal rendelkezett, a nagyvállalat utolsó termékeit lőtte ki. Remegett az Elnök keze, és neheztelését fejezte ki Ázsia egy kis országa ellen. Nő a nemzetek és népek elégedetlensége, amely végül szétszaggatott minden létező, erősnek látszó rendszert. Fenyegetik és védik a békét, az ifjú egy másik pavilonba érkezett.

Jól meggondolva

... bár szereti és becsüli ragaszkodásra és vonzalomra olyannyira méltó hazáját, nagyon is véletlennek tartja, hogy a földgömb eme, és nem ellenkező felén, vagy bárhol máshol született.

(José Cadalso)

Jól meggondolva, először is számításba kell vennünk, hogy ugyanolyan természetesen, ahogyan megszülettem az Hurtado de Amézaga utcában, meg se szülehettem volna. Ahogy mondom, nem születtem volna meg. Hiszem, hogy ez is egyike volt a sokféle bekövetkező lehetőségek esélyeinek. De tévedtek, és 1916. március 15-ének egy bizonyos órájában világra jöttem és itt vagyok. Mivel így történt, valójában, az említett utca egyik házában, ezúttal figyelmen kívül hagyva bizonyos történelmi fordulatokat, hazám Spanyolország lett, amelyet szeretek és becsülök, anélkül, hogy ennek ismétlésére kényszeríteném magam. Elegendő látni a folyókat, a hegyeket, a síkságokat, amelyekkel földem eme része dicsekszik, és amelyeket méltóaknak ítélek minden ragaszkodásra és vonzalomra. Anélkül, hogy a kövekről szólnék, hiszen amikor más országokban egy-egy régi követ látok egy emlékműre hajítva, legyen szó templomról, kastélyról vagy egy egyszerű kődarabról, a tér közepén rettentő botrányt csapok, a leghevesebb hazafiságtól hevülve. Ugyanez történik, amikor egy gyönyörű szép hőerőművet látok – így helyes erről szólni –, az emberi haladás e megnyilvánulásai láttán is azt ismétlem, láttam ilyeneket hazám tájain saját szememmel, és hinnem kell ennek az anyyira nemes földnek.

A következő szakaszba kezdve, hozzá kell tennem, hogy világra jöhettem volna ötszáz évvel ezelőtt, és ami még elképesztőbb, Óceánia egyik szigetén, vagy, ha nem ügyelek rá, Csehszlovákiában. Gondoljon bele. Mit mondjak, hová legyek, ha már külföldön vagyok? És ami az én életvitelemet, foglalkozásomat, érzelmeimet illeti – mert valamire bizonyára mindenképpen sor került volna – nyilvánvaló, hogy jelentős mértékben másképp történt volna minden mindmáig, hogyan érkeztem volna egyik délután az Aldea del Reyre, hogyan találtam volna meg helyemet a gyárban, hogyan vásároltam volna golyóstollat Villacayóban? Az istenek sokat tudnak, de néha kormányválság van, választásokra kerül sor, és azután arról is döntenünk kell, milyen gyerekjátékot nem játszhatunk többé. Rettentő probléma, véleményt nyilvánítani saját viselkedésünkről, nem tudva, mikor, hogyan és hol mi fog történni. Inkább ezt a lemezt hallgatom, olyan ördögien szép:

*Tenger se ilyen nagy,
szép a galopp, hoppla.
egy cigánylány szülte,
az utcára dobta...
az utcára dobta...*

Ami igaz, igaz, az utca mindig is minden ragaszkodásra és vonzalomra méltó, bármilyen esetleges is lett légyen, miként annak idején ama Hurtado de Amézaga utcában történt, amely sajnálatra méltóan se márványtáblával, se vésett falfelirattal nem rendelkezik, mint a Ronda szegény kapualja, ahol ama anyyira vallásos eretnek, MIGUEL DE UNAMUNO Y YUGO született. Nem szeretem és nem becsülöm, mivel

nem akarta látni a világ másik felének fényét (miként ifjúságában), kereplővel való játék nélkül akart filozofálni és megérteni egyszerűen, mi egy költemény, egy egyszerű verssor, ami magától is mozdul, ha akar.

Ez a hegy, amely most letaszít innét...

Vagy, még inkább:

*Kicsiny délután ez,
a mi terecskénken,
a bika én volnék,
te a szép babácska.*

Ah, ez dicséretre, becsülésre, szeretetre érdemes, jogom és anyanyelvem segítségével, kasztíliai, cordobai, és mindenekelőtt elveszett baszk, gallego, extremadurái, katalán nyelvemen, ne is bukják ki számon más, bárki is ellett engem, mert ez alapvető, mi több, alapvetőbb, mint életem, halálom, születésem.

Agrárreform

Itt mutogatjuk magunkat, milyenek vagyunk, a színpompás vásáron. Pedro mester bájos oltárképe csengő-bongó harangokkal, bikaviadalos délután üstdobjai, pásztorsípok, ünnepi díszbe öltött körhinták. *Spanyolország gyönyörű földje!* Magány mezeje, kivándorlás a városokba, ismeretlen országokba törekvő emigráció. A vidék, és széles, mezítlen háta. Fogatlan szája. A szent fehér mező.

Megdöbbentő. Századok? Kóbor árnyak. Ha megjelenne ezen a síkságon Don Quijote, a vén bohóc, nem színlelnénk meglepetést. Ha ezeken a mezőkön idejönne a Csendőrség fegyveres népe, nem csodálkoznánk. Ha ezen az ösvényen ideérne az Inkvizíció valamelyik felügyelője, nem rémülnénk meg.

A levegő

A levegő könnyedén mozgatja a könyv oldalait, egyike ez alapvető feladatainak: ne bízzatok a magába zárt könyvben, a bölcs vagy szép szavakban, amelyek elhervasztják a levegő egyszerű érintését.

A levegő minden léptekor változtatja ismertetőjegyeit, a tenger zöld jegyeit a hullámok visszatérésével, az ősz rézerméit, amelyek zörögtek reggeli sétánkon Luxemburgban.

A levegő a szabadság jelképe, virrasztó fáklyák és hamis szobrok nélkül. Ringatja a pálmák magas ágait a szerencsétlen milliomosoktól 90 mérföldnyire.

A levegő az értelem zenéje és bölcsessége. Nincs lehetséges párbeszéd, ha fogytán a levegő, a légkör ritkává válik és az állampolgár megbutul.

Élet-sziget

Most minden összekuszálódik, úgy hogy lehetetlen egyetlen sort is leírnom.

Íme Havanna, de a Vizcayai öböl maradványaival, amelyek tizenhét éves koromból valók, összetévesztem a papírlapokat, a diktálnivalót és a hamis irodalomtól való félelmet (nincs is más, komolyan mondom, nevetséges az irodalom), ez egy kijárat nélküli zsákutca Sanghajból hozott írotollam számára, ahol a mólók a Nervión folyó mólóira emlékeztettek, figyelmen kívül hagyva méretüket, már itt vagyok életutam végének felénél, mikor még annyi mesélni valóm van, de már messze vagyok attól a tizenöt évtől, amelyek mintha nem is az enyéme lettek volna, azok a bebugyolált csomagok, amelyekben különböző országok iskoláinak, tanintézetének, intézményeinek száz legjobb antológiáját őriztem, országokét, amelyeket az *Ifjúság Kincse* fehér, fekete és fehér lapjain véges-végig kóboroltam némán a gyönyörtől, mindez 1916 óta történik, anélkül, hogy tudnám, évekkel később hová jutok, mondjuk az Arenal térre, ahol szájról szájra járt a katonai felkelés híre, ami engem, mint egy fahasábot, a Turia folyó torkolatáig sodort, aztán Paternában voltam, szerencsétlenségemre az újságot kinyitva a világháború híreről értesültem, és ez a hír azután már mit sem számított, olyanná lett, mint a bilbaói derékszív, aztán Moszkva közelébe értem, lehulltak az első bombák Hanoira, mindenki megutálta az irodalmat és vele együtt mindent, mert sok nép mélybe hullott, és most minden összekuszálódik, miközben egyre tisztábban látom, hogy gyöngéden feltűnik Havanna a fényben, amely megvilágítja a *Riviera* hotel tizenegyedik emeletét és a kikötői olajfinomító fényét, amely megremeg, ahogy tollam első betűit leírom.

Isten veled, Kuba

Ezek a legkomolyabb sorok, amelyeket valaha is le kellett írnom. Várjatok egy pillanatig, fölveszek egy *pulóvert*. Diktum-faktum. Igen, pulóvert mondtam, így igaz, mert ha elfelejtjük, amit gyerekként tanultunk, milyen joggal kívánunk szólni az emberekhez? Legalább három évig Kubában kell élni, arra törekedni, hogy igazat mondjunk, a teljes igazságot, némi hazugsággal vegyítve. Ilyen egy olyan sziget helyzete, amelyet minden felől szelek vesznek körül. Hatalmas és rettenetes remények éltek itt, amelyek kifeszítették minden erejüket, és sohasem feneklettek meg a semmiben. Isten veled, Kuba. Te tudod, hogyha kell, épp ilyen könnyedén fölveszek egy *szvettert*, és elhagyom egyszerűen a pátoszt. Minden jót. Sok mindenre megtanítottál, sok mindent magamtól fedeztem föl. Búcsúszavam szálljon ki az utcára, legyen nyilvános, jusson el lehetőleg sok-sok olvasóhoz. Mindig meghatározott helyzetekben mozgunk, de én csupán a szél irányától korlátozom magam. Visszatérek. Ne nézz hátra. Isten veled, Kuba.

Utat vágni

... vár az út terád / utat vágni, utat vágni, / utat a tengeren át. Semmi se marad hát? Nagyon ügyelnünk kell, hogy ilyen alapvető dolgokban ne tévedjünk. *Életünk folyói futnak / tengeredbe* stb. Hányszor eszünkbe jutottak Manrique szigorú sorai, szellemünk a csalódás zavart érzetét észlelte. Városokban és különféle mezőkön látott folyók. Carrión, Darro, Ebro... Szajna, Vltava, Néva... Széles földeken haladnak át, öreg hidak alatt, különféle egeket tükröznek, csodás városokat látnak... Én magam is, félénk gyerekkoromból zavart kamaszkoromba lépve, stb. Kétségtelenül rengeteg véletlenbe ütközve, zavaros vagy világoskék egek alatt, koromat keresve bűvárokodtam verssorokért, anélkül, hogy a lényegre tapintottam volna.

Csak a magány világította meg szüntelen keresgélésem értelmét, amikor benne pihentem ki tekintetem, szavaim útvesztőit. Nem vár út terád, se nevetés, mert mi magunk nem vagyunk mi magunk, hanem tennivalók része, a másik köre helyezett kő, a bezáruló barázda, az életünket meghatározó matematikai számítás.

Ne engedje becsapni magát senki, senki se, hiszen miképpen megszámlálhatatlanok egy folyó hullámai, az emberi törekvés is állandó és annyiféle, munkájának ritmusa olyan, mint a tenger.

A felhők

A reggel felizzítja határait. Ibolyaszínű párába enyésznek a hegycsúcsok. A világcsavargó egy lejtőn nyújtózkodik, keze a tarkóján: figyeli a felhők lassú vonulását. A fűvön két apró könyv hever: Fernando de Rojasé és a *Kis költemények prózában*. A világcsavargó olykor-olykor lehunyja szemhéját: emlékezetében gyönyörű, örök szavak vándorolnak. A nap mesteri kézzel színezi ki a közeli kertet, a nyárfák koronáját, a varázslatos csúcsokat.

A komoly felhők lassan aláereszkednek a kék mélybe, a peremeken átalakulnak, álruhás faunok, különféle arcok, szigetek változó formáit veszik fel... Egy lila felhő délről északra vonul, peremvonalait hol szűkítve, hol kigyóztatva. Mintha egy röpke pillanatra Vietnamra hasonlítana.

Váratlanul szél rázza az ágakat, fekete-fehér fény támad. A világcsavargó fölemeli könyveit, lassan felcihelődik, és a gerillaként lopakodó csermely mellett lefelé indul.

Szétszakadt a béke, az égbolt megrendítő sátor.

A világcsavargó

Milyen szép partok, hatalmas, narancsszínű sziromlevelek, rozsdás beretvákra emlékeztető utak, pompás, terebélyes cédrusok. Hajnalban indult útnak, mikor szellő füttyült az orrárbocon, susogott valamennyi hullám, és a súlyos ég alatt egy albatrosz rikoltott.

A Sárga-tenger csalogatta, kirajzolódtak partjai, megérintette szigeteit, elért a Japán-tengerre, megismerte kikötőit és öbleit, aztán az Ohotszki-tengerre ért, a szelek váratlan forgásait követve.

Amikor Hirosimába érkezett, éppen világosodott. A városközpont magas épületei

mintha észrevétlenül hajladoztak volna a sápadt égi papír alatt.

*Íme Elio Adrianus,
Teodosio, nem Mulandó,
Silio, az örök csavargó,
márványból és aranyból, ringatódzva...*

Annak semmi nyoma, csak néhány gondosan megőrzött rom. Még néhányan meghalnak, mások rettenetes emléknymokkal jönnek világra.

A tenger kincseit mutogatja, kigyúl a déli verőfény, mint amikor egy gyerek tükör előtt játszik, egy pillanatra a térkép egyik lapja rezzen a világcsavargó térdén.

Teleszkópos látcső

Hogyan írhatasz egy tükör előtt, nem látod, hogy kihullik a nyelved, leesnek szemhéjaid.

Eltűnnek a mássalhangzók, elhervadnak a bimbók, ki énekel a másik szobában? Becsuktam minden könyvet, eloltottam a fényeket, betoltam az asztalfiókokat, de mindenképpen nehéz egy tükör előtt írni, miközben látni fogom Memphis, Chicago, Washington, Detroit és Philadelphia tűzvészeit, figyelve közben a mássalhangzókra, lezárva mutatóujjammal szemhéjamat, és nézni közben a hírlap utolsó oldalait:

KEGYETLEN HARCOK AZ ÉSZAK-AMERIKAI KATONÁKKAL RÓMÁBAN

NAPI SPORTHÍREK

KEDDEN TEMETIK KINGET

REJTVÉNY

Feküdjünk le pihenni. Ma éjszaka aludni fogunk, sok a holnapi teendő, és nem hagyhatjuk máskorra, mint mondani szokás.

A világ

Most bosszút állok, először is mindenért, ami velem történt, azért, hogy a körmömet rágtam, a félelemért, hogy megsebesíték valakit, visszafogott kifejezésmódomért, a túlzásokért és az őszinteség hiányáért, a megbocsátásért és a büntetésért, a bűnért és a hazugságért, a muzsikért és az úrért.

Már eleget olvastam, menjünk most az ebédlőbe, számoljuk meg az evőeszközöket, vessünk egy pillantást a terem képeire, menjünk ki a kertbe és nézegessük a felhőket, a locsolótömlőt, a garázskaput és a hangyákat. Itt az áll, hogy tegnap meggyilkolták Luther Kinget. Holnap senkinek se jut eszébe Ábel és Káin, de látni fogjuk Lumumbát rengeteg könyvben, és visszamegyek az ebédlőbe egy áttetsző gyerekkel, mesélhetek majd neki mindenről, ami belőle maradt, megcsendítem a harangocskát és belép Johnson, mint egy intéző karikatúrája, a gyerek ujjal mutat rá, behozzák valamennyi tálat és megint kimegyünk a kertbe, felolvasok neki egy Csehov elbeszélést a gyönyörű, fehér felhők alatt, amelyek nem okoznak kárt senkinek.

ISBN 978-615-5337-08-4

ISSN 0866-4420

Felelős kiadó: Simor András

Felelős szerkesztő: Striker Judit

Badó Stúdió & Print Bt. – 2017

Felelős vezető: Badóné Szabó Zsuzsanna

Terjeszti a Könyvtárellátó Közhasznú Társaság
